

Land

Lantbruk

Nr 43 21 oktober 2016

www.landlantbruk.se TS-upplaga: 100 600

Störst på lantbruksnyheter

ÄGGSKIFTET

✓ Handeln ratar ägg från burhöns

✓ Dyr omställning till frigående höns

Sid 4-6

FORTSÄTTER I MOTVIND. Michael Liedberg fortsätter att satsa på ägg från burhöns och har investerat 3 miljoner i ett eget packeri. – De butiker som tar in våra ägg säljer bra, många konsumenter vill ha närproducerat.

FOTO: SEBASTIAN LAMOTTE

Lantbrukarna mer positiva

■ Fler lantbrukare anser att lönsamheten vänt sedan i våras. Det visar höstens Lantbruksbarometer. Men det skiljer mellan produktionsgrenarna. Medan grisbönderna är förhoppningsfulla finns oron kvar hos mjölkbönderna.

Sid 16

Fler odlar snabb-skördad majs

■ Grödan ger mer grovfoder på mindre areal och högre skörd.

sid 14-15

Emåmejeriet vill öka produktionen

■ Lilla Emåmejeriet startades 2007 av mjölkbonden Patrik Evertsson. I dag är årsomsättningen 65 miljoner och fem gårdar levererar mjölk som sedan säljs i bland annat Småland, Blekinge och på Öland.

Sid 18-19

PENGARNA & GÅRDEN

Land Skogsland TEMA GALLRING Gör jobbet själv – får hela vinsten

sid 8-9

GOWEIL

För enkel och smidig balhantering

På ett ögonblick har balskäraren från Göweil snittat upp balen och innehållet kan sedan enkelt distribueras. Den tandade kniven säkerställer att balen skärs helt igenom med ett kraftfullt snitt. Välj till plast- och nåthållaren för att separera nåt och plats från balen utan att lämna redskapsbäraren. Läs mer på trejon.se

▲ trejon.se

Butiker stoppar

Hänvisar till djurvälfärd trots godkända burar

Många butiker har slutat sälja svenska burägg med hänvisning till att deras kunder inte vill köpa dem. Samtidigt fortsätter de att sälja nudlar, muffins och andra produkter som innehåller både svenska och importerade burägg.

Inredda burar för värphöns är godkända enligt svensk djurskyddslag. Ändå valde Axfood redan 2008 att plocka bort buräggen från Hemköps hyllor. Sedan dess har trenden fortsatt och i dag har de flesta svenska livsmedelsbutiker tagit avstånd från höns-hållning i bur.

– Djurens Rätt har drivit den här frågan väldigt starkt och indirekt kan det ha påverkat kunderna. Ordet ”bur” är väldigt negativt, det är svårt att komma ifrån, säger Åsa Domeij, miljöansvarig på Axfood, och tillägger:

– Vi följde riksdagens burförbud redan på 1990-talet och slutade sälja burägg. När de inredda burarna sedan blev godkända införde vi dem i sortimentet igen men efterfrågan var för låg. Kundintresset är viktigt för oss, där-

för har vi plockat bort buräggen.

Ägg från svenska burhöns och andra delar av världen finns dock fortfarande i butikerna. Då som ingrediens i olika slags livsmedel men utan märkning- en ”burägg”.

– Ju renare råvaran är, desto bättre är man på att berätta var den kommer ifrån, säger Eva Rülff, marknadsutvecklare livsmedel på LRF.

Kan ni förstå att det kan uppfattas som dubbelmoral att ni plockat bort svenska burägg från hyllorna men ändå säljer livsmedel som innehåller både importerade och svenska burägg?

– Vi har aldrig påstått att vi inte säljer livsmedel som innehåller burägg som ingrediens. Det är upp till konsumenten att hålla sig informerad, säger Åsa Domeij.

Äggproduktionen är den del av svensk animalieproduktion som i modern tid tvingats genomgå störst förändring till följd av ändrad lagstiftning.

Åsa Domeij

Eva Rülff

Karin Brynell

– Tyvärr är vi ganska sårbara i Sverige eftersom marknaden styrs av ett fåtal stora kedjor. Man kan inte tvinga handeln att köpa produkter som den inte vill ha. Det är omöjligt som ensam lantbrukare att påverka livsmedelskedjorna i ett sådant här läge. Som producent får man i den mån det går försöka hitta andra kanaler, säger Eva Rülff.

Land Lantbruk har varit i kontakt med de livsmedelskedjor som aktivt tagit avstånd från höns-hållning i bur. Deras gemensamma förklaring är att de anser att djurvälfärden är bättre i frigående system samt att konsumenterna efterfrågar denna utveckling.

Enligt Karin Brynell, VD på Svensk Dagligvaruhandel, är det upp till butikskedjorna att själva styra över vilka produkter som ska ingå i deras sortiment.

– Det här är inget branschgemensamt beslut, säger hon

Maria Törner 08-696 21 54
maria.torner@landlantbruk.se

Experterna oense om vad som är bäst

På Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, råder delade meningar om vilken inhysningsform som är bäst för värphöns. Lagen tillåter både inredda burar och frigående system. Ändå tar många butikskedjor avstånd från burägg.

– Det finns både för- och nackdelar med att hålla höns i inredda burar, frigående inomhus och utomhus. Burhönsen är ofta friskare och har en lägre dödlighet än de frigående. De hålls också i grupper på åtta till tio höns, vilket är en naturlig och socialt fungerande flockstorlek för höns. Å andra sidan har de frigående hönsorna större rörelsefrihet och därmed fler möjligheter att utföra naturliga beteenden, säger Helena Wall, professor vid Institutionen för husdjurens utfodring och vård på SLU.

Helena Wall forskar och undervisar i hur inhysning, skötsel och utfodring inverkar på värphönors produktion, välbefinnande och äggkvalitet. Enligt henne går det inte att lyfta fram något av dagens

inhysningssystem för värphöns framför de andra.

Men Lotta Berg, tidigare lektor i djurskydd och nu professor vid Institutionen för husdjurens miljö och hälsa, SLU, har delvis en annan uppfattning.

”Ingen form optimal”

– Inte bara djurhålsan utan även möjligheten att utföra naturliga beteenden är väldigt viktigt för djurvälfärden. Ingen av inhysningsformerna är optimal men det finns helt klart en större förbättringspotential i de frigående systemen genom att arbeta aktivt med till exempel parasitfrågor, säger hon och tillägger:

– Men man kan inte förbättra inredda burar genom att ta bort burens från burens.

Sedan 2008 har Djurens Rätt drivit en kampanj för att få bort buräggen från dagligvaruhandeln. I kampanjen hänvisar de

Helena Wall

Lotta Berg

Moa Richter Hagert

till förbättringspotentialen i de frigående systemen.

– Vi har arbetat jättemycket med butikskedjorna. Där har störst fokus legat och vi har också fått störst respons här. Vi tycker inte att äggindustrin har en bra djurhållning och helst vill vi att handeln ska sluta sälja ägg helt och hållet. Kampanjen mot burägg ser vi som ett första steg, säger Moa Richter Hagert, kommunikationsansvarig på Djurens Rätt.

Enligt Helena Wall är det märkligt att handeln är emot burägg.

– Det här är ägg som producerats i enlighet med svensk djurskyddslag. Handeln tar beslutet åt konsumenten. Samtidigt kan konsumenten välja fritt bland ett stort utbud av importerade animalieprodukter som producerats på ett sätt som inte är förenligt med svensk djurskyddslag, säger hon.

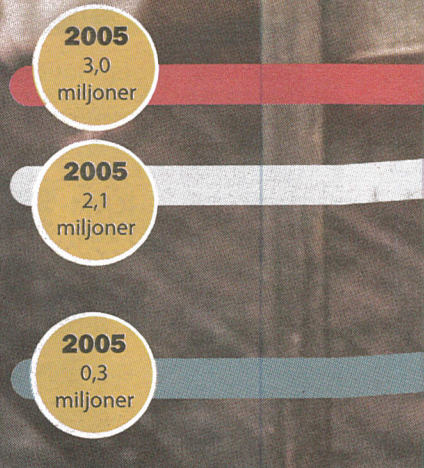
Maria Törner

Så mycket har buräggen minskat

Maxkapacitet i miljontals höns per inhysningsform 2005 till april 2016

■ Frigående
■ Inredda burar
■ Ekologiska

Källa: Jordbruksverket

1946

Storskalig produktion

Den storskaliga äggproduktionen startar efter andra världskriget då billigt protein var högt prioriterat.

1950-talet

Burar introduceras

Stapelbara burar från USA introduceras och besättningarna och belägningsgraden ökar. Burhållningen gör att smittcykeln mellan hönsen och dess gödsel bryts. Dödligheten minskar och äggproduktionen ökar på lägre arbetsinsats.

1970-talet

Oinredda burar kritiseras

Till följd av begränsad rörelsefrihet och avsaknad av sysselsättning hade många fåglar benskörhet och beteendestörningar. De oinredda burarna kritiserades.

1985

Bättre djurskydd

Astrid Lindgren och veterinären Kristina Forslund startar en kampanj för bättre djurskydd.

FOTO: IBL

lagliga ägg

Örian Wedekull och Anders Lindberg anser att konsumenterna själva ska få välja vilka ägg de vill ha.

”Beslutet inte grundat på fakta”

I takt med att allt fler livsmedelsbutiker tar avstånd från burägg har andelen svenska äggproducenter med samma inhyningsform minskat kraftigt.

– Det här är ett sätt för livsmedelskedjorna att marknadsföra sig och de gör det på vår bekostnad, säger Örian Wedekull.

Anders Lindberg och Örian Wedekull är äggproducenter och medlemmar i branschorganisationen Moderna Ägg. Organisationen har sedan 2011 arbetat med att lyfta och försvara svensk äggproduktion och främst burägg mot vad som, enligt dem, är ogrundad ryktes-spridning.

– Jag har full förståelse för att efterfrågan från konsumenten kan variera men varför låter man dem inte välja själva? När handeln plockar bort äggen från hyllorna gör de valet åt konsumenten. Dessutom är det ett beslut helt grundat på känslor, inte fakta och vetenskap, säger Örian Wedekull.

Anders Lindberg är VD på Aniagra. Deras stallar i Mörarp rymmer 235 000 hönsplatser, av vilka cirka 60 procent i inredda burar och resterande frigående inomhus. Företaget har packat och producerat ägg sedan 1960-talet. Från början var inhyningsformen oinredda burar men vid utfasningen 2005 av dessa investerades i inredda burar.

Kort därefter slutade flera livsmedelskedjor att sälja skalägg från burhöns och så har utvecklingen fortsatt. I dag hålls cirka 17 procent av Sveriges värphöns i inredda burar medan siffran i övriga EU är närmare 56 procent.

– Handeln styr produktionssystemen hos bonden. Det rör sig om enorma summor pengar för att ställa om. Vi kan inte hålla på och byta inhynings-system vart åttonde år. Visst ska man producera det konsumenten vill ha men här är det andra krafter som styr, säger Anders Lindberg. **Maria Törner**

2016
5,2
miljoner

2016
1,2
miljoner

2016
1,2
miljoner

FOTO: STEFAN LINDBLOM/HELSINGBORGSS-BILD

1988

Riksdagen klubbar förbud mot burhöns

Sveriges riksdag fattade beslut om att förbjuda hönsställning i bur från och med den 1 januari 1999. Före omställningen fanns två system för hönsställning i Sverige: Oinredda burar för 3 eller

4 höns och traditionell golvhållning. Under utfasningsperioden utvärderades olika typer av flervåningssystem för frigående höns. Systemen uppfyllde inte myndigheternas krav på att bur-

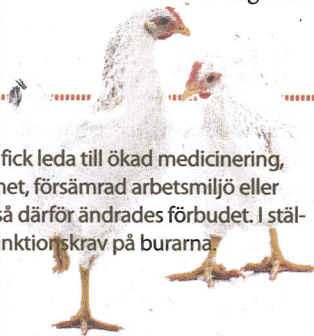
förbudet inte fick leda till ökad medicinering, högre dödlighet, försämrad arbetsmiljö eller ökad import så därför ändrades förbudet. I stället infördes funktionskrav på burarna.

1998

Flera våningar införs

Det första flervåningssystemet godkändes.

LÄS MER på nästa sida

FUNGERAR BRA. – Jag har varit i gång länge och vill inte byta bort något som fungerar bra. Stallarna är godkända och jag står för vad jag gör, säger Michael Liedberg. FOTO: SEBASTIAN LAMOTTE

”Burägg har fått ett oförtjänt dåligt rykte”

Michael Liedberg har värphöns i inredda burar. Trots motvinden fortsätter han med investering i eget packeri.

På Ulftorps Säteri utanför Vara håller Michael Liedberg 80 000 värphöns i inredda burar. Han är stolt äggproducent och satsar på sin produktion trots en mångårig nedåtgående trend för burägg.

– Jag vet att det jag gör är rätt, därför fortsätter jag att satsa, säger han.

3 miljoner för eget packeri

Förra våren såg Michael Liedberg sin chans att öka företagets lönsamhet. Han investerade 3 miljoner kronor i byggnation och start av ett eget gårdspackeri. I dag packas cirka 75 000 ägg dagligen på Ulftorps Säteri och Michael Liedberg räknar med att få igen investeringen inom fem år.

– Burägg har fått ett oförtjänt dåligt rykte. Vi vill få ut våra ägg på hyllorna. Jag och min fru åker till butikerna och möter konsumenterna för att berätta om vår produktion, säger Michael Liedberg.

Konsumenter vill ha närproducerat Ulftorps gårdsägg säljs till handlare och grossister i Götaland.

– De butiker som tagit in våra ägg säljer bra. Det är tydligt att många konsumenter vill ha närproducerade produkter, säger Michael Liedberg.

Enligt honom har många kunder en felaktig bild av hur olika inhysningsformer fungerar.

– Konsumenterna tror att de gör något bra. Det har jag förståelse för men de är ofta felinformerade. Jag försöker vara objektiv inför de för- och nackdelar som finns med alla inhysningsformer, säger han.

Maria Törner

■ FAKTA: Ulftorps Säteri

Omsättning: Cirka 22 miljoner.

Produktionsform: Värphönsställning i inredda burar.

Djurplatser: 80 000.

Produktion: 1 400 ton eller cirka 75 000 ägg per dag.

Foder: Kalk, soja, koncentrat och cirka 65 procent egenproducerad havre och egenproducerat vete.

Areal: 650 hektar åker, 600 hektar skog och cirka 80 hektar betesmark.

Personal: 4 heltidstjänster.

Övrig verksamhet i företaget: Utbildning i jägarexamen.

Miljön kan förklara höga halter av dioxin

Livsmedelsverkets årliga kontroll av dioxin och PCB i ägg visar att dioxinhalten i ekologiska ägg behöver minska. Hur detta ska åstadkommas är ännu inte klart.

– Vi har inga indikationer på att det är fodret i dag. Det kan vara lokala miljöeffekter som är orsaken, säger Kjell Wejdemar, Jordbruksverkets avdelning för foder och djurprodukter.

I dag ligger dioxinhalten i ekoägg tre gånger högre än för konventionella ägg. Nivåerna har stigit med i genomsnitt sex procent per år och nu har några prover nått den nivå som satts ut som åtgärdsgräns.

Gifterna har ökat sakta

Enligt Kjell Wejdemar har dioxinnivåerna i både konventionella och ekologiska ägg ökat sakta sedan 2007. Att miljögifterna i hönsfoder inte har ökat under samma period bidrar till att man inte direkt kan koppla ökningen till det fiskmjöl som ingår i ekohönsens foderstat, menar Kjell Wejdemar.

Undersöker orsakerna

Branschorganisationen Svenska Ägg utreder nu bakomliggande orsaker till de förhöjda dioxinhalterna i ekoägg. Som en första åtgärd planerar organisationen, tillsammans med foderbranschen, att över tid minska andelen fiskmjöl i ekologiskt hönsfoder. Anledningen är att det sedan tidigare är känt att fiskmjöl kan innehålla dioxin och PCB.

– Vi har inlett en större utredning, dels för att kontrollera värdena i flera besättningar, dels för att hitta andra möjliga orsaker till ökningen, säger Åsa Odelros, rådgivare för ekologisk fjäderfäproduktion.

Handlingsrapport inte långt borta

I skrivande stund har Livsmedelsverket ännu inte kommit med någon handlingsrapport men enligt Petra Bergkvist, statsinspektör på Livsmedelsverket, är den inte långt borta.

– Just nu sammanställer vi vår handlingsrapport. Den kommer ut inom den närmsta tiden och ska också innehålla en riskvärdering. Under tiden låter vi äggbranschen jobba på med frågan, säger hon.

Maria Törner

2000

Inredda burar godkänns

Den inredda burens godkännande. Nu med klonötare, rede, sittpinne och sandbad.

2005

Omställningen är klar

Omställningen till de nya systemen är i stort sett klar. Sverige är, efter Schweiz, först i världen med att fasa ut oinredda burar.

2008

Slutar sälja burägg

Hemköp slutar sälja burägg och PrisXtra följer efter året därpå. 2013 tar Lidl bort burägg ur sitt sortiment och 2014 slutar även Coop och Willys.

2012

Nej till oinredda burar

Långt efter det svenska beslutet förbjuds burar utan inredning i hela EU.

2016

Totalförbjuder burägg

Från och med december tar Lidl bort livsmedel med burägg som ingrediens från sitt sortiment.